

УДК: 376.3+37.015.3+616.22-008.5+372.4

Вікторія Віталіївна Подгорна,
викладач кафедри теорії і методики фізичного виховання,
лікувальної фізкультури та спортивної медицини,
Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського,
вул. Фонтанська дорога, 4, м. Одеса, Україна

СУЧАСНИЙ СТАН І ЗМІСТ КОРЕКЦІЙНОЇ РОБОТИ З МОЛОДШИМИ ШКОЛЯРАМИ, ЯКІ МАЮТЬ ТЯЖКІ ПОРУШЕННЯ МОВЛЕННЯ

У статті проведено огляд та зроблено аналіз сучасної корекційної роботи в загальноосвітніх школах з дітьми, які мають тяжкі порушення мовлення. Встановлено, що понад 32% школярів молодшого шкільного віку мають різноманітні порушення мовленнєвого розвитку, з яких у 15% до кінця навчання у початкових класах ці порушення залишаються не виправленими. Виявлено ряд протиріч між вимогами освіти та реальними можливостями молодших школярів із тяжкими порушеннями мовлення. Висвітлено практичні питання вербального та рухового розвитку дітей із мовленнєвими розладами. В роботі окреслено пріоритетні завдання освітньої, оздоровчої та корекційної спрямованості, роль фізичного виховання у всебічному розвитку молодших школярів із тяжкими порушеннями мовлення.

Ключові слова: корекційна робота, тяжкі порушення мовлення, молодші школярі, загальноосвітня школа.

Актуальність. В останні роки спостерігається неухильне зростання кількості дітей з вираженими ознаками психоемоційного розладу поведінки і недорозвитку мовлення. Українські, закордонні лікарі та вчені констатують, що сьогодні 75-80% дітей народжуються з ознаками функціональної незрілості ЦНС або органічного ураження мозку [4]. У педіатрії норми розвитку мовлення зміщені до 3 років і, як наслідок, до 4-5 років більшості дітей ставлять діагноз «загальне недорозвинення мовлення» різного рівня [11]. В початковій школі у таких дітей відзначається підвищена стомлюваність, порушення поведінки та концентрації уваги, виснаженість нервових процесів, відставання у набутті шкільних знань та навичок. Всі перераховані синдроми порушеного психофізичного розвитку поповнюють список «особливих дітей».

Вирішення практичних питань вербального та рухового розвитку молодших школярів із тяжкими порушеннями мовлення (далі ТПМ) ґрунтується на Конституції України (25к/96-ВР), законі України «Про державні соціальні стандарти і державні соціальні гарантії» (2017-14) та інших нормативно-правових актах, що регулюють правовідносини у цій сфері, та міжнародних договорах України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України [6, с.12]. Згідно з Національною доктриною розвитку освіти у XXI столітті, вдосконалення системи освіти й виховання у відповідності до принципів гуманізації та індивідуалізації передбачає максимальне врахування особистісних та психофізичних особливостей дітей й створення таких умов освіти, які б сприяли своєчасному й повноцінному розвитку всіх сторін особистості дитини та її успішному навчанню. У цьому контексті актуальною проблемою української педагогічної теорії і практики є реалізація навчального процесу дітей з порушеннями у психофізичному розвитку, у тому числі й дітей із ТПМ.

На сьогодні, за даними Н. Федорович – заступника міністра соціальної політики України, – діти з різними порушеннями розвитку складають понад 11 відсотків з 7 мільйонів 990 тисяч українських дітей (тобто 887 тисяч дітей), із них 168 тисяч дітей, яким встановлено статус дитини з інвалідністю [4]. Розподіл чисельності таких дітей за навчальними закладами має різноспрямовану динаміку змін. Так, чисельність дітей з особливими потребами у дошкільних навчальних закладах (за період 2008 – 2012 рр.) збільшилася в 1,4 рази (з 5797 дітей до 7950 дітей), а чисельність учнів у денних загальноосвітніх навчальних закладах, навпаки, зменшилася в 1,026 рази (з 60 111 учнів до 58 586 учнів). Зменшення кількості дітей з особливими потребами у загальноосвітніх шкільних закладах при зростанні кількості подібних дітей в дошкільних закладах вказує на те, що навчання у школі може і повинне стати запорукою відновлювання та збереження психофізичного здоров'я учнів.

Однак, за даними І. Лазаревої, понад 32% школярів молодшого шкільного віку мають різноманітні порушення мовленнєвого розвитку, з яких у 15% до кінця навчання у початкових класах ці порушення залишаються не виправленими. Ці дані не враховують дітей, у яких ці порушення є вторинними, а в якості первинного виступає, наприклад, порушення слуху або розумового розвитку. Можливо, існує необхідність окреслення у Законі України «Про освіту» прав та відповідальності навчального закладу, на базі якого буде здійснюватися робота з надання різнорівневих освітніх послуг для дітей та молоді із порушеннями психофізичного розвитку.

Більшість дітей з порушеннями психофізичного розвитку отримують освіту у спеціалізованих школах-інтернатах. На жаль, багато – досі індивідуально, вдома, часто без спеціального спостереження та коригуючих програм. І, нарешті, частина навчається у звичайних загальноосвітніх школах і класах серед своїх однолітків –

це інклюзивне навчання. В Україні така інклюзія поки спонтанна, несистемна, тримається, в основному, на завзятості батьків, ентузіазмі педагогів та підтримці медиків. У той же час системний і усвідомлений підхід до інклюзивної освіти з боку влади – це єдиний вірний шлях.

18.04.2013 р. у Верховній Раді України за № 2878 зареєстровано проект Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України про освіту щодо організації інклюзивного навчання». Цей проект Закону передбачає внесення змін до Законів України «Про дошкільну освіту» та «Про загальну середню освіту» щодо врахування особливих освітніх потреб у навчанні кожної дитини, запровадження часткового або повного утримання за рахунок держави дітей з особливими навчальними потребами, забезпечення безоплатним гарячим харчуванням у загальноосвітньому навчальному закладі дітей, які потребують соціальної допомоги і навчаються в спеціальних та інклюзивних класах загальноосвітніх навчальних закладів. Проект Закону Постановою Верховної Ради України прийнято за основу. Постанову підписано 11.03.2014 р.

Питання про інтеграцію дітей із ТПМ само по собі не просте. Серед переваг – пристосування до здорового колективу, спілкування зі здоровими однолітками. Здоровою дитина отримує можливість впливати на дитину з мовленнєвими відхиленнями, допомагати їй. Серед недоліків – постійна конкуренція, яка призводить до втрати рішучості, до замкнутості; відсутність спеціальних методик, рекомендацій; порушення в засвоєнні шкільної програми.

У цьому аспекті на перший план виступає проблема змісту освіти в загальноосвітній школі. Шкільна програма розрахована на здорових учнів, і виконання не відповідає функціональному стану дитини із ТПМ завдань не стимулює її до подальшої роботи. З іншого боку, зміна шкільної програми, спрощення її до рівня учнів з психофізичними відхиленнями призведе до того, що здорові школярі недоотримають знання. Це відобразиться на рівні освіти на подальших рівнях (коледжі, вузи) – на освіченості нації в майбутньому.

Удосконалення стандартизації спеціальної освіти знайшло своє відображення у розробці спеціальних програм, що обумовило зміни пріоритетів корекційно-розвивального процесу у навчальних закладах, зокрема для дітей із ТПМ. Типові навчальні плани загальноосвітніх навчальних закладів (початкова школа) для дітей, які потребують корекції фізичного та (або) розумового розвитку, розроблені на основі Законів України «Про освіту», «Про загальну середню освіту», постанов Кабінету Міністрів України «Про перехід загальноосвітніх навчальних закладів на новий зміст, структуру і 12-річний термін навчання», «Про встановлення строку навчання у загальноосвітніх навчальних закладах для дітей, які потребують корекції фізичного та (або) розумового розвитку», «Про затвердження Державного стандарту початкової загальної освіти для дітей, які потребують корекції фізичного та (або) розумового розвитку», наказу Міністерства

освіти і науки України «Про Типові навчальні плани початкової школи з навчанням українською та мовами національних меншин».

Аналіз змісту програм та інших державних документів, які регламентують розвиток мовлення і організацію даного процесу в рамках навчальної діяльності, у тому числі і в фізичному вихованні, дозволяє стверджувати, що в них відображені сучасні теоретичні пошуки і практичні досягнення дидактики, методики корекційної роботи з молодшими школярами як основи успішного навчання в школі.

Розробки методик занять фізичними вправами з дітьми, що мають порушення мовлення, представлені у дослідженнях авторів, які вивчали проблеми розвитку дітей з мовленнєвою патологією і можливості корекції порушень засобами фізичного виховання (Г. Волкова, В. Галущенко, М. Єфіменко, К. Заходякіна, М. Кольцова, Н. Новікова, С. Притиковська, М. Фідірко та ін.). В якості засобів корекційної спрямованості авторами були описані і запропоновані: оздоровчі ігри – В. Страковською; психогимнастика – М. Чистяковою; логоритміка – Г. Волковою; танцювально-ритмічна гімнастика «Са-Фі-Данс» – Ж. Фірілевою, Є. Сайкиною; методика, спрямована на розвиток почуття ритму і дрібної моторики – С. Філіпповою, І. Поваровою; Л. Беляковою, Н. Гончаровою, Т. Шишковою.

В основу сучасних методик застосування фізичних вправ закладено пріоритетне вирішення завдань освітньої, оздоровчої та корекційної спрямованості:

- формування рухових умінь і навичок у виконанні основних рухів (ходьба, біг, стрибки, лазіння, метання, фізичні вправи, рухливі ігри);
- розвиток рухових здібностей (швидкості, спритності, координації і точності рухів, витривалості);
- виконання фізичних вправ, спрямованих на розвиток м'язового корсету хребта, формування та корекцію правильної постави і склепінь стоп, поліпшення серцево-судинної системи організму дітей;
- виконання фізичних вправ, де перевага віддається тим видам вправ, які мають більший діапазон впливу різної спрямованості на мовленнєву функцію.

Автори вважають (і це підтверджують статистичні дані), що традиційні загальноприйняті психолого-педагогічні методи в багатьох випадках перестали приносити бажані результати і в процесі навчання, і в процесі спрямованої корекції. Результати не досягаються в повному обсязі, бо у сучасній популяції дітей переважають системні порушення психофізичних функцій з великою кількістю мозаїчних, зовні різноспрямованих дефектів [7]. Державна і сучасні розвиваючі програми хоча і декларують принцип єдиного освітнього простору, але недооцінюють роль фізичного виховання в освітньому процесі. Не приймаються до уваги можливості фізичної культури як фактора всебічного розвитку дитини, формування його психічних функцій, в тому числі й мовлення. Роз'єднаність освіти і фізичного виховання загострює суб'єктивне

протириччя між цілісністю особистості і функціональним підходом до її формування.

Так, у «Навчальній програмі для підготовчого, 1-4 класів спеціальних загальноосвітніх навчальних закладів для дітей з тяжкими порушеннями мовлення» (2014) в розділі «Фізична культура» визначається, що метою навчальної дисципліни «Фізична культура» для дітей із ТПМ є збереження і зміцнення здоров'я, фізичний розвиток та корекція його порушень, формування основ психічного, соціального, духовного та фізично здорового способу життя учнів з ТПМ; розвиток рухових якостей (сили, швидкості, витривалості та ін.); розвиток навичок мовленнєвого спілкування; розвиток мовленнєвого дихання; узгодженої роботи мовлення та рухів; кінезіотерапевтичні комплекси завдань та вправи з «гімнастики мозку». Окремо виділена школа постави, яка спрямована на вдосконалення фізичного розвитку (а саме, на корекцію постави) молодших школярів із ТПМ засобами фізичної культури, які могли б паралельно з логопедичними методиками впливати на основну патологію дитини. Це цілком обгрунтовано тим, що більш ніж у 70% обстежених молодших школярів з дефектами мовлення виявлено порушення рухової сфери у вигляді уражень опорно-рухового апарату: різні види порушення постави, сколіоз, а також деформація грудної клітини [2, 5, 9]. Разом з тим відсутні відомості про індивідуальні особливості форми спини, відповідно недостатньо варіацій вправ для різних її типів. Вправи, які надаються в програмі, спрямовані тільки на формування стереотипу правильної постави без урахування вже наявних відхилень.

Не приділяється достатньої уваги формуванню функції зовнішнього дихання (ФЗД), як важливому етапу корекції мовленнєвої патології. У корекційно-розвиваючих завданнях програми в розділі «Фізична культура» розвиток ФЗД здійснюється в комплексі з розвитком правильної постави, ходи, грації, рухів та розвитку моторних функцій. Дихання у молодших школярів із ТПМ пропонується розвивати шляхом включення вправ на узгодження роботи рухів, дихання та мовлення у школу м'яча, школу активного відпочинку (сприяння активізації дихання при формуванні і корекції основних рухів), у школу сприяння розвитку фізичних якостей (формування правильного дихання під час ходьби та бігу) та у школу постави (формування правильного дихання під час виконання вправ).

На наш погляд, цього недостатньо, тому що дихальні вправи, як і будь-який інший вид вправ взагалі, являють собою цілеспрямовану активність людини, тобто таку активність, яка регулюється свідомістю. Хоча дихання, в цілому, є довільним фізіологічним актом, в той же час використання активних (свідомих) дихальних вправ дозволяє не тільки цілеспрямовано впливати на структуру дихального акту, але й формувати відповідний дихальний стереотип, який закріплюється на регуляторному рівні [13]. До того ж сучасна програма дає можливість планувати комплексні уроки, залучати до них різнопланові мовленнєво-дихальні вправи, що посилюють зацікавленість та емоційний стан учнів.

Дихальні вправи мають використовуватися не тільки в процесі виконання основних рухів як допоміжний засіб їхнього розвитку, але й як спеціальні вправи, спрямовані на подолання напружених станів в системі дихання дітей із ТПМ, що в подальшому забезпечить якісну корекцію мовленнєвого дихання і мовлення. Такі вправи повинні призначатись адресно, з урахуванням індивідуальних напружень паттерну дихання молодших школярів із ТПМ [8].

Для дітей з ТПМ вправи на розвиток дихання мають особливе значення, тому що поряд з роботою над фізіологічним диханням здійснюється корекція фонаційного дихання, тобто робота над коротким вдихом і тривалим мовленнєвим видихом [10]. Про незвичайну ефективність дихальних вправ не раз говорила Олександра Миколаївна Стрельнікова. Вона вважала, що в деяких випадках достатньо тижня занять в режимі 1500-2000 рухів-вдихів, зрозуміло, не підряд, а з перервами для відпочинку, – і відразу ж стане легше говорити.

І. П. Козлянінова, Е. М. Чарелі [3] виділяють наступні принципи занять з формування дихання:

- усвідомленість виконання вправ;
- поступовість, систематичність (основа принципу – перехід від простого до складного, від легкого до важкого);
- повторність (вправа, виконана один раз, не викликає яких-небудь стійких і суттєвих змін. При постійному тренуванні розвивається автоматизм);
- індивідуальний підхід (у роботі над фонаційним диханням слід враховувати вік дитини, стан дихального апарату, загальний стан здоров'я).

Розробкою дихальних вправ для корекції фонаційного дихання займались зарубіжні науковці. К. Лінклейтер [12] – американська дослідниця проблем голосу, – створила унікальну методику дихальних вправ, спрямованих на розв'язання загальних проблем при порушенні фонаційного дихання:

- 1) душевне хвилювання передає імпульс диханню, у відповідь же дихальні м'язи стримують цей імпульс і заважають вільному перебігу дихання;
- 2) неправильна постава (запали груди, що ускладнює роботу міжреберних м'язів при диханні або зігнута спина, яка заважає вільній роботі діафрагми);
- 3) контроль дихання з боку великої мускулатури, який зводить нанівець зв'язок між емоцією і диханням.

Дослідження К. Лінклейтер були використані Л. Солов'явою під час створення методики дихальних вправ для корекції голосу [10].

О. Бурлакіною була створена система дихальних вправ для корекції різних мовленнєвих розладів, яка спрямована на подолання нервового перенапруження у дітей, формування та відновлення правильного дихання, на створення позитивного настрою [1].

Дихальні вправи органічно вписуються в звичайні уроки з фізичної культури. Деякі автори рекомендують використовувати їх у період впрацьовування (підготовча частина уроку) та в період відновлення (заклучна частина уроку).

Таким чином, логопедичні завдання можливо вирішувати на уроках з фізичної культури. Встановлено також, що спрямоване фізичне виховання молодших школярів із ТПМ в комплексі з логопедичними вправами, виконуваними на уроках фізкультури, в 34,3% випадків прискорює процес фізичного розвитку і вдосконалення серцево-судинної та дихальної систем [9].

Уперше ВНДІ Державної патентної експертизи було зареєстровано право виключного користування лікувальною дихальною гімнастикою з офіційною авторською назвою: «Спосіб лікування хвороб, пов'язаних з втратою голосу» (1972 р.). З того часу в сучасну фізкультурно-оздоровчу практику впевнено входить все більше і більше дихальних гімнастик – парадоксальна гімнастика Стрельникової, вольова ліквідація глибокого дихання за Бутейком, методика дихання за Толкачевим, індійська хатха-йога, китайська цигун. Це популярний, але далеко не повний перелік дихальних методик. Однак використовуються вони за відсутності надійного і ефективного методу діагностики порушень функції дихання. Критерії вибору дихальних вправ до сьогодні так і не

розроблені. На наш погляд, застосування методів поліфункціональної діагностики в системі корекційної роботи із молодшими школярами із ТПМ сприятимуть найбільш ефективному результату [5, 7, 13].

Висновки. Аналіз положень Концепції державного стандарту освіти учнів з порушеннями мовленнєвого розвитку, програм навчання і виховання дітей з порушеннями мовлення, сучасного стану організації мовленнєвого розвитку молодших школярів в масовій і в спеціальній школі свідчить про необхідність коригування спрямованості діяльності школи на попередження і подолання труднощів у засвоєнні програмного матеріалу через інтеграцію корекційно-мовленнєвих завдань у фізичне виховання учнів із ТПМ; перетворення освітнього середовища в інноваційний простір за рахунок **введення поліфункціонального моніторингу у навчально-виховний процес молодших школярів із ТПМ з метою підвищення якості освіти, корекційної роботи і ефективності особового розвитку школярів як результату розробки і впровадження комплексних методів вивчення індивідуальних відхилень у розвитку дитини.**

ЛІТЕРАТУРА

1. Бурлакіна О. В. комплексы упражнений для формирования правильного речевого дыхания / О.В. Бурлакіна. – СПб.: изд-во «ДЕТСТВО-ПРЕСС», 2012. – 80 с.

2. Ефименко Н. Н. Коррекция нарушений речевого развития в «Театре физического воспитания и оздоровления детей дошкольного и младшего школьного возраста» / Н.Н. Ефименко. – Таганрог.: изд-во «Центр развития личности», 2007. – 48 с.

3. Козлянинова И. П., Чарели Э. М. Тайны нашего голоса / И.П. Козлянинова, Э.М. Чарели. – Екатеринбург, 1992. – 319 с.

4. Освіта, охорона здоров'я та соціальне забезпечення дітей з порушеннями психофізичного розвитку: проблеми та шляхи їх вирішення. [електронний ресурс] http://kno.rada.gov.ua/komosviti/control/uk/publish/article?art_id=61951&cat_id=59256

5. Подгорна В.В. Корекція порушень постави в учнів початкової школи з урахуванням індивідуальних напружень в дихальній системі / В.В. Подгорна, О.П. Романчук. – Одеса: видавець Букаєв В.В., 2014. – 72с.

6. Реабілітація інвалідів в Україні (Збірник нормативно-правових документів відповідно до Закону України "Про реабілітацію інвалідів в Україні") // Упорядники Н. Скрипка, В. Масленнікова та ін. – Київ, 2007. – 178 с.

REFERENCES

1. Burlakina, O. V. (2012). *Kompleksy uprazhneniy dlya formirovaniya pravilnogo rechevogo dyhaniya [Complexes of exercises for the formation of correct speech breath]*. Saint Peterburg: «DETSTVO-PRESS» [in Russian].

2. Efimenko, N. N. (2007). *Korreksiya narusheniy rechevogo razvitiya v «Teatre fizicheskogo vospitaniya i ozdorovleniya detey doskolnogo i mladshogo shkolnogo vozrasta» [Correction of disturbances of speech development in the "Theatre of physical education and health of children of*

7. Романчук О.П. Практичне керівництво по саногенетичному моніторингу. Метод. рек. / О.П. Романчук, В.В. Подгорна. – Одеса: видавець Букаєв В.В., 2014. – 60с.

8. Романчук О.П. Засоби цілеспрямованої корекції спонтанного дихання школярів 8-10 років / О.П. Романчук, В.В. Подгорна // Імідж сучасного педагога. (Фізичне виховання сучасної молоді) – Полтава, 2013. - № 3 (132). – С. 47-49.

9. Симинский С.С. Особенности занятий физическими упражнениями школьников, имеющих нарушения речи / С.С. Симинский // Обучение и воспитание: методики и практика. – 2013. – № 3. – С. 94-98.

10. Соловьева Л. Говори свободно. Создавая совершенный голос / Л. Соловьева. – М. : Добрая книга, 2008. – 480 с.

11. Усов И.Н. Здоровый ребенок: Справочник педиатра / И.Н. Усов. – Минск: Беларусь, 1984. – 206 с.

12. Linklater K. Freeing the Natural Voice / K. Linklater. – London: NICK HERN BOOK, 2006. – 392 p.

13. Podgornaya V. Pattern of spontaneous breathing and development of physical qualities of elementary school pupils / V. Podgorna, A. Romanchuk // Journal of Health Sciences (J of H Ss) 2013; 3 (6): 7-14.

preschool and early school age"]. Taganrog: «Tsentr razvitiya lichnosti» [in Russian].

3. Kozlyaninova, I. P.& Chareli, E. M. (1992). *Tainy nashego golosa [Secrets of our voice]*. Ekaterinburg [in Russian].

4. *Osvita, ohorona zdoroviia ta sotsialne zabezpechennia ditei z porushenniyami psyhofizychnoho rozvytku: problem ta shlyakhy ikh vyrishennia [Education, health and welfare of children with psychophysical development: problems and solutions]*. Retrieved from:

http://kno.rada.gov.ua/komosviti/control/uk/publish/article?art_id=61951&cat_id=59256 [in Ukrainian].

5. Podhorna, V.V., & Romanchuk, O.P. (2014). *Korektsiya porushen postavy v uchniv pochatkovoyi shkoly z urakhuvannyam indyvidualnykh napruzhen v dykhalniy systemi [Correction of posture in elementary school students based on individual stress in the respiratory system]*. Odesa: vydavets Bukayev V.V. [in Ukrainian].

6. Skripka, N. & Maslennikova, V. (Eds.). (2007). *Reabilitatsiia invalidiv v Ukraini [Rehabilitation of the Disabled in Ukraine]*. Kyiv [in Ukrainian].

7. Romanchuk, O.P. & Podhorna, V.V. (2014). *Praktychne kerivnytstvo po sanohenetychnomu monitorynhu [Practical guide to sanogenetic monitoring]*. Odesa: vydavets Bukayev V.V. [in Ukrainian].

8. Romanchuk, O.P. & Podhorna, V.V. (2013). *Zasoby tsilespryamovanoi korektsiyi spontannoho dykhannya shkolyariv 8-10 rokiv [Means for purposeful correction of spontaneous breathing schoolchildren 8-10 years]. Imidzh suchasnoho pedahoha. (Fizychno vykhovannya suchasnoyi*

molodi) – Image of a modern teacher (Physical Education of modern youth), 3 (132), 47-49 [in Ukrainian].

9. Symynskyy, S.S. (2013). *Osobennosti zanyatiy fizicheskimi uprazhneniyami shkolnikov, imeyushchikh narusheniya rechy [Peculiarities of performing physical exercises by students with speech disorders]. Obuchenie i vospytanie: metodiki i praktika – Teaching and upbringing: methods and practice, 3, 94-98 [in Russian].*

10. Solovyova, L. (2008). *Govori svobodno. Sozdavaya sovershennyi golos [Speak freely. Creating the perfect voice]*. Moscow: «Dobraya kniga» [in Russian].

11. Usov, I.N. (1984). *Zdorovyiy rebenok: Spravochnik pediatria. [Healthy Child: A Handbook pediatrician]*. Minsk: Belarus [in Russian].

12. Linklater, K. (2006). *Freeing the Natural Voice*. London: NICK HERN BOOK [in English].

13. Podgornaya, V., & Romanchuk, A. (2013). *Pattern of spontaneous breathing and development of physical qualities of elementary school pupils. Journal of Health Sciences (J of H Ss), 3 (6), 7-14 [in English].*

Виктория Витальевна Подгорная,

преподаватель кафедры теории и методики физического воспитания,

лечебной физкультуры и спортивной медицины,

Южноукраинский национальный педагогический университет имени К. Д. Ушинского,

ул. Фонтанская дорога, 4, г. Одесса, Украина

СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНИЕ И СОДЕРЖАНИЕ КОРРЕКЦИОННОЙ РАБОТЫ С МЛАДШИМИ ШКОЛЬНИКАМИ, ИМЕЮЩИМИ ТЯЖЕЛЫЕ НАРУШЕНИЯ РЕЧИ

В последние годы наблюдается неуклонный рост количества детей с выраженными признаками психоэмоционального расстройства поведения и недоразвития речи. Украинские, зарубежные врачи и ученые констатируют, что сегодня 75-80% детей рождаются с признаками функциональной незрелости ЦНС или органического поражения мозга. В педиатрии нормы развития речи смещены до 3 лет и, как следствие, к 4-5 годам большинству детей ставят диагноз «общее недоразвитие речи» разного уровня. В начальной школе у таких детей отмечается повышенная утомляемость, нарушения поведения и концентрации внимания, истощение нервных процессов, отставание в приобретении школьных знаний и навыков. Все перечисленные синдромы нарушенного психофизического развития пополняют список «особых детей». В статье проведен обзор и сделан анализ современной коррекционной работы в общеобразовательных школах с детьми, имеющими тяжелые нарушения речи. Установлено, что более 32% школьников младшего школьного возраста имеют различные нарушения речевого развития, из которых у 15% к концу обучения в начальных классах эти нарушения остаются исправленными. Выявлен ряд противоречий между требованиями образования и реальными возможностями младших школьников с тяжелыми нарушениями речи. Освещены практические вопросы вербального и двигательного развития детей с речевыми расстройствами. В работе обозначены приоритетные задачи образовательной, оздоровительной и коррекционной направленности, роль физического воспитания во всестороннем развитии младших школьников с тяжелыми нарушениями речи. Анализ положений Концепции государственного стандарта образования учащихся с нарушениями речевого развития, программ обучения и воспитания детей с нарушениями речи, современного состояния организации речевого развития младших школьников в массовой и в специальной школе свидетельствует о необходимости корректировки направленности деятельности школы на предупреждение и преодоление трудностей в усвоении программного материала через интеграцию коррекционно-речевых задач в физическом воспитании учащихся с ТНР; преобразования образовательной среды в инновационное пространство за счет введения полифункционального мониторинга в учебно-воспитательный процесс младших школьников с ТНР с целью повышения качества образования, коррекционной работы и эффективности личностного развития школьников как результата разработки и внедрения комплексных методов изучения индивидуальных отклонений в развитии ребенка.

Ключевые слова: коррекционная работа, тяжелые нарушения речи, младшие школьники, общеобразовательная школа.

*Viktoriia Podhorna,
Lecturer of the Department of Theory and Methods of Physical Education,
Remedial Gymnastics and Sport Medicine,
South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky,
4, Fontanska Doroha Str., Odesa, Ukraine*

**CURRENT STATUS AND CONTENT OF CORRECTIONAL WORK
WITH SCHOOLCHILDREN WITH HARD SPEECH DISTURBANCES**

The article reviewed the analysis and correction work at modern schools with children with severe speech disturbances. It has been established, that more than 32% of junior schoolchildren have different speech pathologies. By the graduation day more than 15% of children have no positive changes in their speech disorders. The analysis of the current content of remedial work at secondary schools has revealed a number of contradictions between the demands of education and the real possibilities of junior schoolchildren with severe speech disorders. Modern schools are characterized by the intensification of the educational process, implementations of new educational programs, forms and methods. At the same time, according to the statistics, learning activities and the whole educational process are not adapted for pupils with severe speech disturbances. One of the top priority issues is the lack of teachers who are able to form and develop verbal and motor skills of such children. The system of modern schooling requires answers to many questions that arise with teachers, doctors and parents of children of all ages. There is much interest and discussions about the effectiveness and usefulness of the educational process, but it is hard to ignore the fact that most children with severe speech disturbances graduate from schools with a variety of diseases that are formed during their training. The article highlights the practical issues of verbal and motor development of children with speech disturbances. This paper outlines the priorities for education, health and correctional orientation, the role of physical education in comprehensive development of primary schoolchildren with severe speech disorders. The author pays special attention to the basic ways of overcoming difficulties in learning that are associated with the development of motor and speaking skills of such children. Besides, the author considers the importance of focusing on the correction of spine, posture and respiratory functions of such pupils.

Keywords: correction, severe speech disturbances, schoolchildren, secondary school.

Рецензент: доктор медичних наук, професор О. П. Романчук

Подано до редакції 06.03.2015